

GELİŞEN SEKİZ ÜLKE (D-8)

RESMİ ADI	: Ekonomik İşbirliği İçin Gelişen-8 Teşkilatı (The Developing-8 Organization for Economic Cooperation)
MERKEZİ	: İstanbul
RESMİ DİLLERİ	: İngilizce
KURULUŞ TARİHİ	: 1997
GENEL SEKRETERİ	: Ku Jaafar Ku Shaari (Malezya)
NÜFUS	: 1,15 milyar
GSYİH (Nominal)	: 4 trilyon dolar
D-8/DÜNYA (Nominal GSYİH)	: %4,87
İHRACAT	: 762.05 milyar dolar
İTHALAT	: 864.53 milyar dolar
DÜNYA MAL İHRACATINDAN ALINAN PAY	: %4,08
DÜNYA MAL İTHALATINDAN ALINAN PAY	: %4,43

Ticaret verileri 2019 Trademap verisidir. Diğerleri IMF'nin 2020 tahminleridir.

I. GENEL BİLGİ

Bangladeş, Endonezya, İran, Malezya, Mısır, Nijerya, Pakistan ve Türkiye'den oluşan Ekonomik İşbirliği için Gelişen Sekiz Ülke (Developing Eight/D-8) Teşkilatı, üye ülkeler arasında kalkınmaya yönelik işbirliğini geliştirmek, ekonomik ve sosyal ilişkileri zenginleştirmek amacıyla 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde kurulmuş ve bu husus Zirve sonunda yayımlanan "İstanbul Deklarasyonuna" da yansıtılmıştır.

D-8'i kuran düzenleme olarak değerlendirilebilecek Deklarasyonda, işbirliği ve ortak proje geliştirilmesi amacıyla; ticaret, sanayi, bilgi ve iletişim, finans, bankacılık ve özelleştirme, tarımsal kalkınma, bilim ve teknoloji, yoksullukla mücadele ve insan kaynaklarının geliştirilmesi, tarım, enerji, çevre, sağlık, turizm ve kültür konuları öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir.

II. ORGANLARI

D-8'in temel organları, "Zirve", "Konsey" ve "Komisyon"dur. "Zirve", üye ülkelerin Hükümet veya Devlet Başkanlarından oluşmakta ve iki yılda bir toplanmaktadır. 8. Zirve Toplantısı (22 Kasım 2012, İslamabad) sırasında ise D-8 Şartı ve Küresel Vizyon belgelerinin kabul edilmesiyle D-8 Teşkilatının kurumsal kimliği güçlendirilmiştir. Son olarak 9. Zirve Toplantısı 20 Ekim 2017 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir.

Üye ülkelerin Dışişleri Bakanı düzeyinde temsil edildiği "Konsey", siyasi kararların alındığı ve sorunların kapsamlı bir şekilde tartışıldığı platformdur. Son olarak 17. Bakanlar Konseyi toplantısı 19 Ekim 2017 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır.

Kuruluşun yürütme organı olan "Komisyon" ise üye ülkelerin genellikle Dışişleri Bakanlığı üst düzey bürokratlarından oluşmaktadır. Komisyon üyelerinin her biri kendi ülkesinde ulusal düzeyde koordinasyonun sağlanmasından sorumludur.

D-8 çerçevesinde ayrıca, ihtiyaç duyulan zamanlarda tarım, ticaret, enerji ve ulaştırma gibi D-8'in belirlediği işbirliği alanlarında, D-8 ülkelerinin konuyla ilgili Bakanlarının katıldığı Konsey toplantıları da yapılmaktadır. İlk Ticaret Bakanları Konseyi Toplantısı 24-25 Haziran 2013 tarihleri arasında Abuja'da (Nijerya), Ticaret Bakanları Konseyi İkinci Toplantısı 17 Şubat 2016 tarihinde İslamabad'da (Pakistan) gerçekleştirilmiştir. Ticaret Bakanları Konseyi Üçüncü Toplantısının 2017 yılında Malezya'da gerçekleştirilmesi öngörülmüş fakat Malezya herhangi bir gerekçe göstermeksizin toplantıyı yapamayacağını bildirmiştir. Bu defa, toplantı 27 Kasım 2018 tarihinde İstanbul'da Bakanlığımız organizasyonunda gerçekleştirilmesi öngörülmüş fakat Bakan düzeyinde katılım yetersizliği nedeniyle iptal edilmiştir.

D-8 Teşkilatı'nın en önemli projelerinden biri D-8 Tercihli Ticaret Anlaşması'dır. Anlaşma'nın 25 Ağustos 2011 tarihinde 4 ülke tarafından onaylanarak hukuken yürürlüğe girmesiyle işleyişe ilişkin hususların taraflar arasında karara bağlanabilmesini teminen, Anlaşma'da öngörüldüğü şekilde, D-8 Gözetim Komitesi kurulmuştur. Komite'nin başkanlığı 2012-2014 tarihleri arasında ülkemizce yürütülmüştür. Bu dönemde 1. 2. ve 3. D-8 Gözetim Komitesi toplantıları (sırasıyla 22 Mart 2012, 29 Mart 2013 ve 9-10 Nisan 2014) ülkemizde gerçekleştirilmiştir. 3. Toplantıda Komite'nin başkanlığını Pakistan üstlenmiş ve Komite'nin 4. Toplantısı -*Ticaret Bakanları Konseyi İkinci Toplantısı öncesinde*- 16 Şubat 2016 tarihinde Pakistan'da gerçekleştirilmiştir. Komite 30-31 Mayıs 2016 tarihlerinde ise anlaşmazlıkların halli mekanizmasını (AHM) ele almak üzere İstanbul'da özel bir oturum yapmıştır.

Bilahare 24 Ekim 2018 tarihinde D-8 Gözetim Komitesi Toplantısı Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Toplantı marjında ayrıca 25 Ekim 2018 tarihinde Gümrük Uzmanları Toplantısı yapılmıştır. D-8 Tercihli Ticaret Anlaşması Gözetim Komitesi 6. Toplantısı ise Bakanlığımız ev sahipliğinde 26 Ocak 2021 tarihinde çevrim içi olarak düzenlenmiştir.

Üyeler arasında etkin iletişimi sağlamak, bilgi akışını hızlandırmak ve toplantı hazırlıklarında koordinasyonu sağlamak üzere oluşturulan D-8 Sekreteryası İstanbul’da bulunmaktadır. D-8 Genel Sekreterlik görevini 1 Ocak 2018 tarihinde göreve başlayan Malezyalı Ku Jaafar Ku Shaari yürütmektedir.

III. D-8 Üyelerinin Temel Ekonomik Göstergeleri

Ülke	Büyüme	Cari GSMH (Milyar \$)	KBMG (Cari \$)	TÜFE	Nüfus (Milyon)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
Bangladeş	3,80	317,77	1.887,97	6,02	168,31	47,51	57,75
Endonezya	-1,50	1.088,77	4.038,40	1,50	269,60	167,68	171,28
İran	-4,99	610,66	7.256,95	35,00	84,15	30,97	34,83
Malezya	-6,00	336,33	10.192,46	-1,13	33,00	238,16	204,99
Mısır	3,55	361,88	3.561,14	5,63	101,62	30,63	78,66
Nijerya	-4,28	442,98	2.148,91	13,70	206,14	53,62	47,39
Pakistan	-0,39	276,11	1.348,68	8,59	208,57	23,82	50,13
Türkiye	1,8	719	8.599	14,60	83,614	169,669	219,509
Toplam		4.153,50			1.155,004	762.059	864.539

Ticaret verileri 2019 yılı Trademap verisidir. Diğer veriler IMF'nin 2020 tahminleridir. 2020 Türkiye verileri TÜİK'ten alınmıştır.

IV. Türkiye'nin D-8 Üyeleri ile Ticareti (Milyon USD)

Ülke Adı	2018		2019		2020	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
Bangladeş	474	566	427	509	349	570
Endonezya	286	1.361	289	1.352	214	1.185
İran	2.766	7.040	2.737	3.608	2.253	1.193
Malezya	376	2.251	354	1.848	382	1.991
Mısır	3.215	2.168	3.509	1.904	3.136	1.723
Nijerya	369	143	596	156	611	129
Pakistan	509	345	550	306	620	269
D-8 Toplam	7.995	13.874	8.462	9.683	7.565	7060
Dünya Toplam	177.168	231.152	180.833	210.345	169.669	219.509

V. D-8 TERCİHLİ TİCARET SİSTEMİ

D-8 Tercihli Ticaret Sistemi üç temel düzenlemeden oluşmaktadır. Bunlardan ilki, D-8 Üyesi Ülkeler Arasında Tercihli Ticaret Anlaşmasıdır. Anlaşma, Bali’de düzenlenen D-8 Beşinci Zirve Toplantısı sırasında 13 Mayıs 2006’da imzalanmıştır.

Bir diğer önemli dzenleme olan Tercihli Ticaret Anlaşması'nın ekini teşkil eden Menş Kuralları Protokolü ise 3 Temmuz 2008 tarihinde dzenlenen Yüksek Dzeyli Ticaret Uzmanları Toplantısı'nda 6 ülke (Endonezya, İran, Malezya, Nijerya, Pakistan ve Türkiye) tarafından kabul edilmiştir. Sistemin üçüncü ayağını ise taviz listeleri oluşturmaktadır.

Anlaşma uyarınca, D-8 Tercihli Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için Anlaşma'nın Menş Kuralları Protokolü ile birlikte en az 4 ülke tarafından onaylanması gerekmektedir. İran, Malezya ve Nijerya Anlaşmanın onay işlemlerini ilk tamamlayan ülkelerdir. Onay işlemlerinin ülkemiz tarafından da tamamlanmasıyla, Anlaşma, 25 Ağustos 2011 tarihinde, ilgili hükümler uyarınca "onay işlemlerini tamamlayan dört (4) ülke" şartı sağlanmış ve Anlaşma hukuken yürürlüğe girmiştir. Akabinde, Endonezya ise, 4 Ekim 2011 tarihinde Anlaşmayı onaylayan ülkeler arasında katılmıştır. Ardından, Pakistan tarafından 8 Şubat 2012 tarihinde Anlaşmanın onaylanmasıyla D-8 Tercihli Ticaret Anlaşmasını onaylayan ülke sayısı altıya yükselmiştir.

Anlaşma kapsamındaki tavizlerin ülkemiz bakımından yürürlüğe konulması için de ayrı bir onay süreci yaşanmıştır. Ülkemiz, Malezya Endonezya ve Pakistan'a ait Taviz Listelerinin onaylanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı 14 Temmuz 2015 tarihli Resmi Gazete'nin Mükerrer sayısında yayımlanmıştır. Bilahare, Nijerya listesinde değişiklik yapmış. İran ise listesini geç göndermiştir. Bu iki ülkeye ait taviz listeleri, bilahare 19 Kasım 2015 tarih ve 29537 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak onaylanmıştır. Böylece ülkemiz açısından iç onay prosedürü tamamlanmıştır.

17 Şubat 2016 tarihinde gerçekleştirilen D-8 Ticaret Bakanları Konseyi İkinci Toplantısı'nda ise, üye ülkeler tarafından Anlaşmanın 1 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla uygulamaya konulması kararlaştırılmıştır. Bu karar doğrultusunda ithalat rejimimizde gerekli değişiklikler yapılarak Anlaşma ülkemiz tarafından 1 Temmuz 2016 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Malezya ve İran'ın da Anlaşmayı uyguladıkları bilinmektedir.

Pakistan, Endonezya ve Nijerya Anlaşmayı henüz uygulamamaktadır. Uygulamama gerekçesi olarak, geçmiş toplantılarda Pakistan tarafından, indirim esas alınacak baz yılı problemi; Endonezya tarafından, Anlaşmanın eki Menş Kuralları Düzenlemesinde yer alan parçalı ithalatın menşelendirilmesi konusunun kendi ülke mevzuatlarına uyumlu olmaması gündeme getirilmiştir. Sekreteryadan alınan son bilgi ise, Endonezya için Anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili iç sürecin devam ettiği; Pakistan ve Nijerya'nın ise uygulamaya hazır oldukları, Bangladeş'in yerli katkı payı ile ilgili probleminin çözümünü bekledikleri şeklindedir.

Öte yandan, Anlaşmanın eki olan anlaşmazlıkların halli prosedürüne ilişkin olarak Endonezya'nın yetki aşımı itirazı nedeniyle yeniden yapılan müzakerelerde henüz mutabakat sağlanamamıştır. Anlaşmazlıkların halli konusunu özel olarak ele almak üzere 2016 Mayıs ayında İstanbul'da bir toplantı yapılmış, Endonezya'nın yeni bir taslak protokol hazırlaması kararlaştırılmıştır. Taslak protokol önerisi Endonezya tarafından gecikmeli olarak iletilmiş ve belgeye ilişkin ülke görüşlerini içerir belge 18 Ocak 2019 tarihinde Sekreteryaya tarafından üyelerle paylaşılmıştır. Bilahare bu belge üzerinde 8 Nisan 2019, 18 Nisan 2019 ve 16 Temmuz 2019 tarihlerinde üç çevrimiçi toplantı gerçekleştirilmiş ve önemli bir ilerleme sağlanmıştır. 17 Temmuz 2019'da Sekreteryaya son taslak belgeyi üyelere iletmış ve nihai görüşlerini istemiştir. Türkiye bu belgeye yönelik yorumlarını 18 Temmuz 2019 tarihinde Sekreteryaya iletmışse de bu yorumlar henüz diğer ülkelerden bir görüş gelmemiştir.

Diğer bir önemli gelişme olarak Kasım 2017’de Bangladeş’in, Anlaşmanın onaylandığına dair D-8 Sekreteriyasına bildirimde bulunduğu öğrenilmiştir. Menşe Kuralları Belgesi ise henüz onaylanmamıştır.

Mısır ve Bangladeş Anlaşmayı menşe kümülasyonuna tabi olacak ürünlerdeki yerli katkı payı oranı konusundaki görüş farklılıkları nedeniyle onaylamamıştır. Menşe Kuralları Protokolü ile 6 ülkenin üzerinde anlaştıkları yerli katkı payı oranı %40 iken, Bangladeş bu oranın %30, Mısır ise %50 olmasını talep etmektedir. Ülkemizce, Bangladeş’in Anlaşmayı onaylaması halinde bu konunun münhasıran değerlendirilebileceği ifade edilmektedir.

26 Ocak 2021 tarihinde gerçekleştirilen D-8 TTA Gözetim Komitesi 6. Toplantısı esnasında Bangladeş tarafından, Anlaşmanın 31 Mart 2021 tarihine kadar yürürlüğe gireceği bildirilmiştir. Ayrıca, menşe kümülasyonuna tabi olacak ürünlerdeki yerli katkı payı oranı konusunda müzakerelere Anlaşma'nın genişletilmesine yönelik daha sonraki turlarda devam edilmesi teklifi de ilgi ülke tarafından kabul edilmiştir. Mısır'ın ise, Anlaşmazlıkların Halli Mekanizmasının ilişkin sürecin tamamlanmasının ardından onay sürecine başlayacağı ifade edilmiştir.

D-8 TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMASI İMZA / ONAY TABLOSU

	TTA		Menşe Kuralları		İlk Taviz Listesi	Gözden Geçirilmiş Taviz Listesi	Uygulama Durumu
	İmza	Onay	Kabul	Onay			
Bangladeş	✓	✓			✓		
Endonezya	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
İran	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Malezya	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mısır	✓				✓		
Nijerya	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Pakistan	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Türkiye	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
TOPLAM	8	7	6	6	8	6	3

D-8 Tercihli Ticaret Anlaşması Tarife İndirimi ve Taviz Listeleri

Tarife oranı %10'un üstünde olan Armonize Sistem tarife satırlarının %8'i taviz listesine alınmaktadır.

Liste kapsamındaki ürünlerden %25'in üstündeki tarifelerin %25'e, %15-25 arasında olanların %15'e, %10-15 arasında olanların %10'a aşamalı olarak indirilmesi öngörülmektedir.

Tarife indirimleri en az gelişmiş ülke konumunda olan Bangladeş tarafından sekiz yıl içinde; diğer taraf devletlerce dört yıl içerisinde gerçekleştirilecektir.

Tarife indiriminin, 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlükte olan ulusal tarife oranları üzerinden gerçekleşmesi ve taviz listelerinin 6'lı Armonize Sistem bazında hazırlanarak teati edilmesi öngörülmüştür.

Bu kapsamda hazırlanan 87 ürünlük listemizde 4 ürün 35. fasıldan, diğer ürünler ilk 24 fasıldan oluşmaktadır. Listemizde yer alan ürünlerdeki maksimum vergi oranı %30'dur. Listemizdeki ürünlerde İGV bulunmamaktadır.

Öte yandan diğer üye ülkelerce verilen tavizlere ilişkin tespitlerimiz aşağıda ayrıca özetlenmektedir:

Endonezya:

Endonezya'nın taviz listesinde 165 satır bulunmaktadır. Bu satırlarda, ülkemizce en çok ihracatı gerçekleştirilen ürünler, büyük ve sanayi tipi soğutucular, örgü kumaşlar, el çantaları, soğutucu fanlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Nijerya:

Söz konusu liste kapsamındaki ürünlerden ülkemizin Nijerya'ya ihracatında ilk beş sırayı "barajlar, savaklar, bent kapakları vb diğer deniz ve su yolu inşaatları parçaları", "kontrol panoları", "elektrik kondüktörleri", "araçlar için radyatörler" ve "elektrikli aküler" almaktadır.

Söz konusu ürünlerde tüm ülkelerle olan ticaretimize bakıldığında ise yukarıda maruz ürünlere ek olarak çeşitli traktör ve motor parçaları ile böcek ilaçlarının ön plana çıktığı gözlemlenmektedir.

Pakistan:

Pakistan'ın taviz listesinde yer alan 254 satırın 93'ünde fiilen Pakistan'a ihracatımız bulunmaktadır. Taviz listesinde yer alan ürünlerden ülkemizin Pakistan'a ihracatında ilk beş sırayı "süt ürünleri, yumurta ve bal ürünleri", "kağıt ve karton ile ürünleri", "Demir Çelik, Demir Çelik ürünleri, Alaşımlar" ve "Elektrikli makine ve aletler" yer almaktadır. Listede yer alan ürünlerde tüm ülkelerle olan ticaretimize bakıldığında ise demir çelik ürünlerinin ön plana çıktığı gözlemlenmektedir.

Malezya:

Taviz listesindeki ürünlerden ülkemizin Malezya'ya ihracatında ilk sıralarda, "masa üstü fanlar", "diğer pişirilmiş meyve çekirdekleri", "demir tel", "bakır ve bakır alaşımlarından vanalar" ve "kauçuktan eşya" yer almaktadır.

İran:

İran'ın taviz listesinde 296 satır bulunmaktadır. Söz konusu listedeki ürünlerden ülkemizin İran'a ihracatında ilk üç sırayı "yoğunluğu artırılmış ağaç (blok, levhalar, şeritler)", "kakao yağı (katı ve sıvı)", "üniversal ac/dc motorlar" almaktadır.

D-8 TTA'SI LİSTEMİZDEKİ ÜRÜNLERDE İTHALATIMIZ (MİLYON USD)							
Ülke Adı	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bangladeş	0	0	0	0	0	0	0
Endonezya	24,94	20,06	10,33	14,78	14,51	24,3	22,33
İran	4,38	5,2	9,23	11,77	7,12	7,61	10,81
Malezya	7,91	7,73	5,29	2,7	21,68	18,02	2,69
Mısır	1,06	0,82	0,64	0,63	1,29	1,32	1,74
Nijerya	0,17	0,19	0,07	0,1	0,33	0,35	1,24
Pakistan	0,69	0,52	0,94	1,93	1,92	1,5	2,98
D-8 Toplam	39,15	34,52	26,5	31,91	46,85	53,1	41,79